

УДК 378.4

РОЩІНА С. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теоретичних основ олімпійського і професійного спорту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

СТРАТЕГІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПЕРЕХОДУ ВНЗ УКРАЇНИ НА ДВОЦИКЛОВУ СИСТЕМУ НАВЧАННЯ (БАКАЛАВР-МАГІСТР)

На основі статті висвітлюються актуальні проблеми переходу ВНЗ України з 2017 року на двоциклову систему навчання (бакалавр-магістр). Проведений аналіз нормативно-правових документів в галузі вищої освіти України, на основі Болонського процесу та Лісабонської стратегії 2020. Описаний сучасний стан та перспективи розвитку магістратури в університетах.

Ключові слова: «Закон України про вищу освіту», Лісабонська стратегія 2020, двоциклова система навчання.

Постановка проблеми: Дослідити процес переходу ВНЗ України на двоциклову систему навчання (бакалавр-магістр) починаючи з 2017 року. Питання реформування магістратури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: питання підготовки спеціалістів по системі двоциклового навчання та модернізації освіти вивчали такі закордонні науковці як Я.Миклебуст, Р.Нілсен, К.Хайме, Д.Селінджер, П.Біоде, С.Колонж. Серед вітчизняних вчених тенденції та перспективи розвитку освітньо-кваліфікаційних рівнів у вищих навчальних закладах досліджували А.Мелешевич, В.Моренець, І.Лук'яненко, І.Грига. Питання підготовки магістрантів та докторантів були висвітлені в роботах українських наукових діячів: С.Квіт, С.Оксамитна, Є.Федченко, Т.Голіченко.

Мета даної статті: дослідження процесу реформування освітньо-кваліфікаційних рівнів ВНЗ України, згідно Болонського процесу та Лісабонської стратегії 2020

Завдання:

1. Ретроспективний огляд нормативно-правових документів в галузі вищої освіти України.

2. Вивчення питань Лісабонської стратегії 2020.

3. Дослідження останньої редакції «Закону України про вищу освіту».

4. Розглянути процес переходу на двоциклову систему навчання (бакалавр-магістр)

Перебудова учбово-виховного процесу в Україні за останні десятиріччя потягнула за собою цілу низку змін, пов'язаних з входженням України в 2005 році до Болонського процесу та приведенням загальної системи освіти до єдиного європейського зразка.

Прийнята в 2000р. Лісабонська стратегія розвитку ЄС поставила ціль – побудувати до 2010р. найбільш конкурентоспроможну динамічну економіку, засновану на знаннях. Однак вже в 2005 р. Рада Європи розглянула результати Лісабонської стратегії за 5 років і констатувала невиконання наміченого. В 2007р. в документі «Наукова Європа в глобальному світі» визначені основні області суспільного життя, в яких очікується найбільший попит на НДДКР і відповідно внесок науки та нових технологій до 2020р. [4, 15].

На зміну цим задачам нова десятилітня «Стратегія 2020», що формувалась в умовах посткризового періоду, ставить своїм завданням досягнення цілей зайнятості, продуктивності та соціальної злагоди.

Програма адаптації та реформації розрахована на 15 років, і в 2020 році спливає

термін остаточних дій. Українська система освіти успішно пододала цей шлях. Введення 12 бальної системи в ЗОШ та кредитно-модульної системи в ВНЗ показали результативність та були схвально сприйняті суспільством. Залишилося не вирішеним декілька питань програми 2020. Одним з головних багаточисельних завдань та принципів створення зони Європейської вищої освіти є введення двоциклового навчання: додипломного (бакалавр) та післядипломного (магістр); 1-й - до одержання першого академічного ступеня і 2-й – після одержання першого академічного ступеня. При цьому тривалість навчання на 1-му циклі повинна бути не менше 3-х і не більше 4-х років. Навчання протягом другого циклу веде до одержання ступеня магістра (через 1-2 роки навчання після одержання 1-го ступеня) [3, 5].

Відповідно до цього завдання проходить процес реформування системи національної освіти. При цьому нормативна база відповідно за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» є більш розробленою ніж за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». Вимоги до підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» регламентуються законодавством про вищу освіту й вимагають наявності спеціальних умінь та знань, що є «достатніми для виконання завдань і обов'язків інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності» [6, 14].

2016 рік є останнім роком, коли ВНЗ України випустять зі свої лав спеціалістів, і набір на освітньо-кваліфікаційний рівень буде припинений назавжди. Постає ряд питань з цього приводу як і у спільноти так і у керівництва ВНЗ та управлінських органів МОН України.

Взагалі можна констатувати, що МОН України, Рада Міністрів постійно приділяють увагу розв'язанню питань, пов'язаних із входженням країни до Болонського процесу. Не ставлячи за мету дати повний перелік документів, які регулюють цей процес, вважаємо за необхідне назвати деякі з них. Це постанови, рішення про вищу освіту і науку як пріоритетні сфери розвитку суспільства у XXI ст., про надання університетам статусу самоврядного (автономного) ВНЗ, про дослідницькі університети, про вдосконалення підготовки магістрів, про визнання ВНЗ за чисельністю студентів, це реорганізація структури освіти, зміни в організації навчального процесу тощо. Питання законодавчого і нормативно-правового забезпечення розвитку освіти взагалі і вищої зокрема, а також їх правові, організаційні, фінансові та інші засади відображені в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, рекомендаціях III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти та Форуму міністрів європейських країн «Європейська школа XXI століття: Київські ініціативи» та інших нормативних актах. Сучасні інноваційні перетворення в освіті знайшли відображення у законах України «Про інноваційну діяльність» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Постанові Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України», Положенні Міністерства освіти і науки «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» та ін. Попри значну увагу держави до проблем розвитку неперервної педагогічної освіти, чинна нормативно-правова база не повною мірою задовольняє потреби сучасної освітньої практики й вимагає вдосконалення. Взагалі на сучасному етапі розвитку країни бажано змінити ставлення суспільства до освіти в цілому, а саме отримувати від розвитку знань позитив як від неформального здобуття знань

Основним нормативно-правовим документом, регламентуючим питання освіти є «Закон України про вищу освіту», від 01.07.2014 № 1556-VII, остання редакція якого датується від 09.08.2016, підстава 1415-19 [1, 1].

В законі помітні суттєві зміни стосовно освітньо-кваліфікаційних рівнів у ВНЗ. Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-

професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
- перший (бакалаврський) рівень;
- другий (магістерський) рівень;
- третій (освітньо-науковий) рівень;
- науковий рівень.

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Науковий рівень вищої освіти відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

2. Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти:

- 1) молодший бакалавр;
- 2) бакалавр;
- 3) магістр;
- 4) доктор філософії;
- 5) доктор наук.

3. Молодший бакалавр – це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ЄКТС.

Особа має право здобувати ступінь молодшого бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

4. Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається вищим навчальним закладом.

Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

5. Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра.

Ступінь магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування здобувається на основі повної загальної середньої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, обсяг якої становить 300-360 кредитів ЄКТС.

Передбачається два види магістратури:

«Професійна» – з терміном навчання 1-1,5 року (60-90 кредитів ЄКТС) на базі ОКР «бакалавр», із формою державної атестації у вигляді комплексного теоретико-практичного екзамену. При цьому встановити ліцензійні обсяги прийому до цього виду магістратури не менше 70 % від ліцензійного обсягу на підготовку відповідного «бакалавра»; для реалізації цього положення на практиці просити МОН України:

а) підготувати на перехідний період таблиці відповідності кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» і «професійний магістр» для вищих педагогічних навчальних закладів;

б) розробити окремі Державні вимоги до ліцензування та акредитації спеціальності при підготовці інтегрованого (професійного) магістра.

«Академічна» – з терміном навчання 1,5-2 роки (90-120 кредитів ЄКТС) на базі ОКР «бакалавр» у межах діючих нині ліцензійних обсягів на підготовку спеціалістів на підготовку магістрів, із формою державної атестації у вигляді захисту наукової кваліфікаційної роботи та передбачити в навчальних планах повний об'єм психолого-педагогічної підготовки магістрів академічної спрямованості, що є важливою умовою підвищення якості підготовки науково-педагогічних працівників ВНЗ.

Висновки: Україна пройшла важкий шлях реформування освіти згідно Болонського процесу, Лісобоноської декларації та ряду інших нормативно-правових документів, що регулюють роботу вищої школи в нашій державі. 2016 рік є останнім, коли Україна побачить дипломи освітньої кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Розпочинається нова віха в освіті України, яка поставить її на один рівень з європейськими альма-матер. Магістратура нового типу надасть можливість випускати фахівців європейського рівня підготовки, що зможуть конкурувати на світовому ринку праці.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Текст] від 01.07.2014 № 1556-VII, остання редакція від 09.08.2016, підстава 1415-19.

2. Бабин, І. Стратегія й сучасні тенденції розвитку вищої освіти в контексті європейського простору вищої освіти [Текст] / І.І. Бабин // Педагогіка і психологія. - 2009. - № 2. - С. 61-71.
3. Вища освіта України - європейський вимір, проблеми, перспективи [Текст]: матеріали до підсумкової колегії // Освіта України. - 2008. - 19 березня. - С. 1-24.
4. Кордон, М. Європейська та євроатлантична інтеграція України [Текст]: навч. посібник для вузів/ М.В. Кордон. - К. : ЦУЛ, 2008. - 172 с.
5. Ніколаєнко, С. Реформа вищої освіти України і Болонський процес [Текст] / С. Ніколаєнко //Голос України. - 2007. - 8 червня. - С. 14-15.
6. Рудь, Б. Новые «университеты» [Текст] : Министерство образования собирается реформировать университеты в Украине / Б. Рудь // Контракты. - 2007. - № 7 (19-25 лютого). - С. 22-24.
7. Сайт Європейської комісії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009
8. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth growth: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/

References

1. The Law of Ukraine "On Higher Education" [Text] from 01.07.2014 № 1556-VII, the latest edition of 09.08.2016, the base 1415-19. (in Ukr.)
2. Babin, I. Strategy and current trends in higher education in the context of the European Higher Education [Text] / I.I. Babin // Pedagogy and Psychology. - 2009. - № 2. - P. 61-71. (in Ukr.)
3. Higher education of Ukraine – European dimension, problems and prospects [Text]: materials to final board // Education of Ukraine. - 2008 -19 March. - P. 1-24. (in Ukr.)
4. Kordon, M. European and Euro-Atlantic integration of Ukraine [Text]: manual for high schools / M.V. Kordon. - K: TsUL, 2008. - 172 p. (in Ukr.)
5. Nikolaienko S. Reform of higher education in Ukraine and the Bologna Process [Text] / S. Nikolaienko // Voice of Ukraine. - 2007 - 8 June. - P. 14-15. (in Ukr.)
6. Rud', B. New "Universities" [Text]: The Ministry of Education is going to reform universities in Ukraine / B. Rud' // Kontrakti. - 2007. - No. 7 (19-25 days). - P. 22-24. (in Rus.)
7. The site of the European Union. [Electronic resource] - Access mode: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009
8. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth growth: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/

ROSHCHINA S.,

Doctor of Science (Pedagogical Sciences), Associate Professor of Admiral Makarov National University of Shipbuilding

STRATEGY AND THE CURRENT STATE OF TRANSITION INSTITUTIONS TO UKRAINE TWO CYCLE SYSTEM OF EDUCATION (BACHELOR-MASTER)

Abstract. In the article the actual problems of transition from Ukraine Universities 2017 two cycle system of education (bachelor-master). The analysis of legal documents in the field of higher education in Ukraine, based on the Bologna Process and the Lisbon Strategy 2020 described the current state and prospects of the magistracy in universities.

Purpose. Study the process of reforming educational levels universities in Ukraine, according to the Bologna Process and the Lisbon Strategy in 2020

Methods: systematization, compilation, review of the literature

Results. 2016 is the last year when the university released Ukraine from its ranks of professionals and set on education level will be stopped forever. There is a number of questions on this matter as in the community and in university leadership and management of MES of Ukraine.

Originality. Adaptation and reformation program is designed for 15 years, and in 2020, expiration of the term of the final action. Ukrainian education system has successfully overcome this way. Introduction 12 point system in school and credit-modular system in universities showed effectiveness and were positively received by the public. It remains unresolved a number of applications 2020. One of the main objectives and principles of numerous establishment of a European higher education is the introduction of two-cyclic training, undergraduate (bachelor) and postgraduate (Masters); 1st - until a first academic degree and 2nd - after receiving the first academic degree. The duration of training at the 1st cycle should be at least 3 and no more than 4 years. Training for the second cycle leads to a degree of Master (1-2 years of study after obtaining 1st

degree)

Conclusions. *Ukraine passed the difficult road of educational reform under the Bologna process, Lisbon Declaration and a number of other regulatory documents governing the work of higher education in our country. 2016 is the last, when Ukraine will see diplomas educational qualification level "specialist". Begins a new milestone in the formation of Ukraine, which will put it on a par with European alma mater. Master new type will allow professionals to produce European-level training that can compete in the global labor market.*

Keywords: *"The Law of Ukraine on Higher Education" Lisbon Strategy 2020, two cycle system of education.*

*Одержано редакцією 23.11.2016 р.
Прийнято до публікації 14.12.2016 р.*